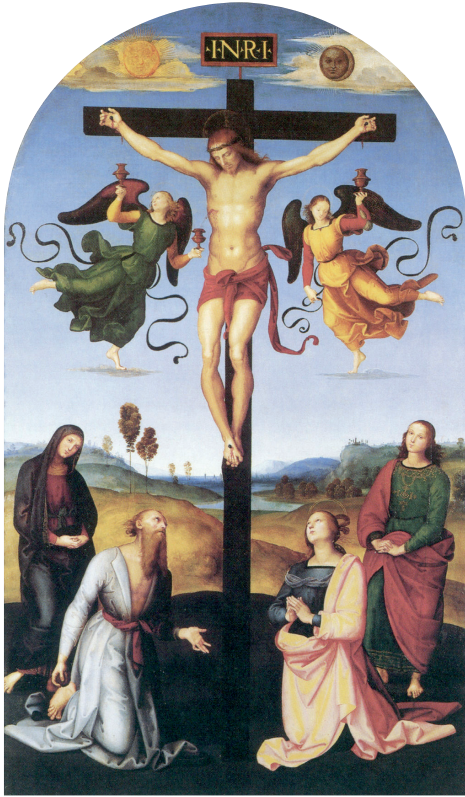

DE ZONDAG VIEREN

Goede Vrijdag

Door lijden gerijpt

10 april 2020

BEZINNING

Op een zekere vrijdag

Ik heb ingezien dat mensen uit onwetendheid,
- eigen aan de menselijke natuur -
door alle tijden heen
het leven en de waardigheid van armen en onderdrukten
vertrapt, veracht, weggenomen hebben.
Tot op zekere vrijdag leek dit
een onvermijdelijk noodlot.
Maar op die vrijdag in Jeruzalem
is er een man onder de mensen opgestaan,
om hiertegen te protesteren,
om dit, met gevaar voor eigen leven, af te wijzen.
Vrijwillig heeft hij gekozen
om zoals de armen en de onderdrukten
te leven en te sterven.
Onbegrepen, vernederd, overwonnen zoals zij,
opdat de Vader het nooit meer zou vergeten,
opdat de mensen hun wanhoop en vernedering
nooit meer zouden aanvaarden als een noodlot.

père Joseph Wresinski, oprichter van de beweging ATD – Vierde Wereld

OPENINGSRITUS

De viering begint in stilte

Gebed

DIENST VAN HET WOORD

Eerste lezing

Jesaja 52,13-53,12

Zie mijn dienaar zal succesvol handelen, hij zal worden verhoogd en verheven en zeer verheerlijkt. Zoals velen over hem ontsteld hebben gestaan, zo misvormd was hij, zo onmenselijk van voorkomen en zijn schoonheid beneden die van mensenkinderen. Zo zal hij vele volkeren slaan met verbazing, koningen zullen hun mond voor hem sluiten, want wat hun niet verteld is aanschouwen zij en wat zij niet hebben gehoord, zien zij in. Wie kon geloven wat wij hebben gehoord en over wie is de arm van de Heer zichtbaar geworden? Hij is geprezen als een alleenstaande loot en als een wortel uit dorre grond; hij had gestalte noch luister, zodat wij naar hem konden zien, geen voorkomen zodat wij hem zouden kunnen begeren. Veracht en door de mensen verstoten, Man van smarten en door lijden gerijpt; als een die zijn gelaat voor ons heeft verborgen, veracht en door ons niet geteld. Toch waren het onze pijnen die hij droeg en onze smarten die hij op zich nam. Wij daarentegen beschouwden hem als een getroffen, als iemand die door God is geslagen en vernederd. Hij is echter doorboord om onze zonden,

mishandeld om onze misdaden, want op hem rust de straf voor ons heil en door zijn striemen is er genezing voor ons.

Wij allen dwaalden als een kudde, ieder ging zijn eigen weg; de Heer liet op hem neerkomen de misdaad van ons allen. Men mishandelde hem en hij heeft het aanvaard, hij heeft zijn mond niet geopend. Als het lam dat naar de slachtbank geleid wordt en als het schaap dat voor zijn scheerder verstomt, zo heeft hij zijn mond niet geopend.

Door een gewelddadige rechtspraak is hij weggerukt. Wie is er nog die denkt aan zijn leven? Hij is immers weggenomen uit het land der levenden, om de zonden van mijn volk tot de dood toe geslagen. Men geeft hem een graf bij de misdadigers en bij de rijken een rustplaats ofschoon hij geen onrecht gepleegd heeft en er geen bedrog is geweest in zijn mond. Het heeft de Heer behaagd hem met slagen te pijnigen. Al brengt hij zichzelf ten offer, toch zal hij een nageslacht zien, zijn dagen verlengen en de wens van de Heer zal door zijn hand vervuld worden.

Om zijn zwoegen zal hij licht zien en worden verzadigd. Door zijn inzicht zal mijn dienaar als rechtvaardige velen rechtvaardig

gen en hun misdaden zal hij op zich laden.

Daarom zal Ik hem deel geven onder de groten, en met machtigen zal hij de buit verdelen omdat hij zijn ziel prijs gaf aan

de dood en onder de zondaars gerekend is. Hij draagt immers de zonden van velen en is voor de zondaars een voorspraak. *Zo spreekt de Heer.*

Wij danken God.

Antwoordsalm Psalm 31

t. A. Bronkhorst: m. S. van Roode

Bij U, Heer, zoek ik mijn toevlucht, stel mij toch nimmer teleur. Vertrouwvol leg ik mijn geest in uw handen, Gij zult mij beschermen, getrouwe God. – *Refrein*

Mijn vijanden drijven de spot met mij, mijn burens lachen mij uit. Men is mij vergeten als was ik dood, ik ben gebroken huisraad. – *Refrein*

Toch blijf ik op U vertrouwen, Heer, steeds zeg ik: Gij zijt mijn God. Gij hebt mijn lot in uw hand, bevrijd mij van mijn vervolgers. – *Refrein*

Laat over uw dienaar uw Aanschijn stralen, red mij door uw genade. Schept moed en weest onverschrokken gij allen die hoopt op de Heer. – *Refrein*

Tractus Psalm 102

Domine, exaudi orationem meam, et clamor meus ad te veniat.

Ne avertas faciem tuam a me: in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.

In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.

Quia defecerunt sicut fumus dies mei: et ossa mea sicut in fritorio confixa sunt.

Percussus sum sicut fenum, et aruit cor meum: quia oblitus sum manducare panem meum.

Tu exurgens, Domine, misereberis Sion: quia venit tempus miserendi eius.

Heer, verhoor mijn gebed en mijn roepen kome tot U.

Wend uw aanschijn niet van mij af; en luister naar mij op de dag van mijn beproeving.

Wanneer ik U ook aanroep, verhoor mij snel.

Want mijn dagen vervliegen als rook; mijn gebeente is verteerd als op een rooster.

Ik ben als gras, dat uitgedroogd neerligt en verdord is mijn hart, omdat ik het eten heb verleerd.

Maar Gij, Heer, zult opstaan en U over Sion ontfermen: want nu is het de tijd om haar genadig te zijn.

Tweede lezing

Hebreeën 4,14-16; 5,7-9

Broeders en zusters, nu wij een verheven hogepriester hebben, een die de hemelen is doorgegaan, Jezus, de Zoon van God, nu moeten wij vasthouden aan onze belijdenis.

Want wij hebben een hogepriester die in staat is mee te voelen met onze zwakheden. Hij werd zelf op allerlei manieren op de proef gesteld, precies zoals wij, afgezien dan van de zonde. Laten wij daarom vrijmoedig naderen tot de troon van Gods genade, om barmhartigheid en genade te

verkrijgen en tijdige hulp.

In de dagen van zijn sterfelijk leven heeft Hij onder luid geroep en gewezen gebeden en smekingen opgedragen aan God die Hem uit de dood kon redden. Om zijn vroomheid is Hij verhoord: hoewel Hij Gods Zoon was heeft Hij in de school van het lijden gehoorzaamheid geleerd; en toen Hij het einde had bereikt is Hij voor allen die Hem gehoorzamen oorzaak geworden van eeuwig heil.

Zo spreekt de Heer.

Wij danken God.

Vers voor het Evangelie *Filippenzen 2*

Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. – Propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen, quod est super omne nomen.

Christus is voor ons gehoorzaam geworden tot de dood, tot de dood aan het kruis. – Daarom heeft God Hem hoog verheven en Hem de naam verleend, die boven alle namen is.

ofwel te zingen: blz 17 nr. 2.

Passieverhaal

Johannes 18,1-19,42

Het passieverhaal kan op verschillende manieren worden voorgedragen: door één of drie voorlezers. Wanneer het passieverhaal door drie lezers wordt voorgedragen dan staat V voor Verteller, J voor Jezus en A voor de overige personen.

V In die tijd ging Jezus met zijn leerlingen naar buiten, naar de overkant van de beek Kedron. Daar was een boomgaard die Hij met zijn leerlingen binnenging. Maar ook Judas die Hem zou overleveren kende deze plaats omdat Jezus er dikwijls met zijn leerlingen was samengekomen. Zo kwam Judas daarheen met de afdeling soldaten en met dienaars van de hogepriesters en Farizeeën, voorzien van

lantaarns, fakkels en wapens. Jezus, die alles wist wat over Hem ging komen, trad naar voren en zei tot hen:

J 'Wie zoekt gij?'

V Zij antwoordden Hem:

A 'Jezus de Nazoreeër.'

V Jezus zei hun:

J 'Dat ben Ik.'

V Ook Judas, zijn verrader, bevond zich bij hen. Nauwelijks had Jezus hun gezegd: Dat ben Ik, of zij weken achteruit en vielen op

- de grond. Nog eens vroeg Hij hun:
- J 'Wie zoekt gij?'
- V Zij zeiden:
- A 'Jezus de Nazoreeër.'
- V Jezus antwoordde:
- J 'Ik heb u gezegd dat Ik het ben. Als gij Mij zoekt, laat deze mensen dan gaan.'
- V Vervuld moest worden wat Hij gezegd had: Niemand van hen die Gij Mij gegeven hebt liet Ik verloren gaan. Maar Simon Petrus had een zwaard bij zich. Hij trok het en verwondde daarmee de knecht van de hogepriester door hem het rechteroor af te slaan. De naam van die knecht was Malchus. Jezus echter sprak tot Petrus:
- J 'Steek dat zwaard in de schede; zou Ik de beker niet drinken die mijn Vader Mij gegeven heeft?'
- V De afdeling met de bevelhebber en de dienaars van de Joden grepen toen Jezus vast, boeiden Hem en brachten Hem eerst naar Annas. Deze was namelijk de schoonvader van Kájafas die dat jaar hogepriester was, dezelfde Kájafas die aan de Joden de raad had gegeven: Het is beter dat er één mens sterft voor het volk. Simon Petrus en nog een andere leerling volgden Jezus. Die leerling nu was een bekende van de hogepriester en zo ging hij tegelijk met Jezus het paleis van de hogepriester binnen, terwijl Petrus buiten de poort bleef staan. Die andere leerling, de bekende van de hogepriester, kwam naar buiten, sprak met de portierster en bracht Petrus naar binnen. Het meisje dat aan de poort stond vroeg Petrus:
- A 'Ben je ook niet een van de leerlingen van die man?'
- V Hij zei:
- A 'Welneen.'
- V Omdat het koud was hadden de knechten en dienaars een houtskoolvuur aangelegd en stonden zich te warmen. Ook Petrus stond bij hen en warmde zich. De hogepriester ondervroeg Jezus over zijn leerlingen en zijn leer. Jezus antwoordde hem:
- J 'Ik heb openlijk tot de wereld gesproken. Ik heb altijd onderricht gegeven in een synagoge of in de tempel waar alle Joden bijeenkomen en er is niets wat Ik in het geheim heb gesproken. Waarom ondervraagt gij Mij? Ondervraag de mensen die gehoord hebben wat Ik hun heb verkondigd. Die weten goed wat Ik heb gezegd.'
- V Op dit woord gaf een van de dienaars die naast Hem stond Jezus een klap in het gezicht en voegde Hem toe:
- A 'Antwoordt Gij zo de hogepriester?'
- V Jezus antwoordde hem:
- J 'Indien Ik iets verkeerd gezegd heb verklaar dan wat er verkeerd in was; maar indien het goed was waarom slaat gij Mij?'
- V Daarop zond Annas Hem geboeid naar de hogepriester Kájafas. Simon Petrus stond zich te warmen toen iemand hem vroeg:
- A 'Ben ook jij niet een van zijn

- leerlingen?
- V Hij ontkende het en zei:
- A 'Welneen.'
- V Maar een van de knechten van de hogepriester, een bloedverwant van de man wie Petrus het oor had afgeslagen zei:
- A 'Heb ik je niet in de boomgaard bij Hem gezien?'
- V Petrus ontkende het opnieuw en meteen begon er een haan te kraaien.
- V Toen brachten ze Jezus van het huis van Kájafas naar het pretorium. Het was vroeg in de morgen. Zelf gingen zij het pretorium niet binnen want ze moesten het paasmaal kunnen eten en mochten zich daarom niet verontreinigen. Daarom kwam Pilatus naar buiten en vroeg hun:
- A 'Welke beschuldiging brengt gij tegen deze man in?'
- V Zij gaven hem ten antwoord:
- A 'Als dit geen misdadiger was zouden wij Hem niet aan u hebben overgeleverd.'
- V Daarop zei Pilatus:
- A 'Neemt Hem dan zelf en vonnist Hem volgens uw Wet!'
- V De Joden antwoordden hem:
- A 'Wij missen het recht om iemand ter dood te brengen.'
- V Zo zou Jezus' woord in vervulling gaan waarmee Hij had aangeduid welke dood Hij zou sterven. Nu ging Pilatus het pretorium binnen, riep Jezus bij zich en zei tot Hem:
- A 'Zijt Gij de koning der Joden?'
- V Jezus antwoordde hem:
- J 'Zegt gij dit uit uzelf of hebben de anderen u over Mij gesproken?'
- V Pilatus gaf ten antwoord:
- A 'Ben ik soms een Jood? Uw eigen volk en de hogepriesters hebben U aan mij overgeleverd. Wat hebt Gij gedaan?'
- V Jezus antwoordde:
- J 'Mijn koningschap is niet van deze wereld. Zou mijn koningschap van deze wereld zijn dan zouden mijn dienaars er wel voor gestreden hebben dat Ik niet aan de Joden werd uitgeleverd. Mijn koningschap is evenwel niet van hier.'
- V Pilatus hernam:
- A 'Gij zijt dus toch koning?'
- V Jezus antwoordde:
- J 'Ja, koning ben Ik. Hiertoe ben Ik geboren en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen om getuigenis af te leggen van de waarheid. Alwie uit de waarheid is luistert naar mijn stem.'
- V Pilatus zei tot Hem:
- A 'Wat is waarheid?'
- V Na die woorden ging hij weer naar buiten tot de Joden en zei:
- A 'Ik vind hoegenaamd geen schuld in Hem. Maar er bestaat onder u de gewoonte dat ik met Pasen iemand vrijlaat. Wilt gij dus dat ik u de koning der Joden vrijlaat?'
- V Toen begonnen ze opnieuw te schreeuwen:
- A 'Nee, Die niet maar Barabbas!'
- V Barabbas was een rover.
- Toen liet Pilatus Jezus geselen. De soldaten vlochten een kroon van doorntakken, zetten Hem die op het hoofd en wierpen Hem een purperen mantel om. Ze traden op Hem toe en zeiden:
- A 'Gegroet, koning der Joden!'

V En zij sloegen Hem in het gezicht.

V Pilatus ging weer naar buiten en zei tot hen:

A 'Ziehier, ik breng Hem naar buiten om u te doen weten dat ik volstrekt geen schuld in Hem vind.'

V Jezus kwam dus naar buiten terwijl Hij nog de doornenkroon en de purperen mantel droeg. Pilatus zei tot hen:

A 'Ziehier de mens.'

V Maar toen de hogepriester en hun dienaars Hem zagen schreeuwden ze:

A 'Kruisigen, kruisigen!'

V Pilatus zei hun:

A 'Neemt gij Hem dan en kruisigt Hem want ik vind geen schuld in Hem.'

V De Joden antwoordden hem:

A 'Wij hebben een Wet en volgens die Wet moet Hij sterven omdat Hij zich voor Gods Zoon heeft uitgegeven.'

V Toen Pilatus dit hoorde werd hij nog meer bevreesd. Hij ging het pretorium weer binnen en sprak tot Jezus:

A 'Waar zijt Gij vandaan?'

V Jezus gaf hem echter geen antwoord. Daarom zei Pilatus:

A 'Gij spreekt niet tegen mij? Weet Ge dan niet dat ik de macht heb om vrij te spreken maar ook de macht heb om U te kruisigen?'

V Jezus antwoordde:

J 'Ge zoudt volstrekt geen macht over Mij hebben als u die niet van boven gegeven was. Daarom is de zonde van hem die Mij aan u heeft overgeleverd groter.'

V Van dit ogenblik af wilde

Pilatus ertoe overgaan Hem vrij te laten. Maar de Joden schreeuwden:

A 'Als ge die man vrijlaat zijt ge geen vriend van de keizer. Wie zich voor koning uitgeeft komt in verzet tegen de keizer.'

V Toen Pilatus hen dit hoorde roepen liet hij Jezus naar buiten brengen en ging op de rechtersstoel zitten, op de plaats die Litóstrotos heet, in het Hebreeuws Gabbata. Het was de voorbereidingsdag voor Pasen, ongeveer het zesde uur. Hij zei tot de Joden:

A 'Hier is uw koning.'

V Maar zij schreeuwden:

A 'Weg, weg met Hem! Kruisig Hem!'

V Pilatus vroeg:

A 'Zal ik dan uw koning kruisigen?'

V De hogepriesters antwoordden:

A 'Wij hebben geen andere koning dan de keizer!'

V Toen leverde hij Hem aan hen uit om de kruisdood te ondergaan, en zij namen Hem over.

Zelf zijn kruis dragend trok Jezus de stad uit naar wat de Schedelplaats heet, in het Hebreeuws Golgota. Daar sloegen zij Hem aan het kruis, en met Hem nog twee anderen, aan elke kant een en Jezus in het midden. Pilatus had ook een opschrift laten maken en op het kruis doen aanbrengen. Het luidde: Jezus, de Nazoreeër, de koning van de Joden. Vele Joden lazen dit opschrift, want de plaats waar Jezus gekruisigd werd lag dicht bij

- de stad. Het stond er in het Hebreeuws, het Latijn en het Grieks. De hogepriesters van de Joden nu zeiden tot Pilatus:
- A 'Ge moest er niet op zetten: "de koning van de Joden" maar: "Hij heeft gezegd: Ik ben de koning van de Joden."'
- V Pilatus antwoordde:
- A 'Wat ik geschreven heb, heb ik geschreven.'
- V Toen de soldaten Jezus gekruisigd hadden, namen ze zijn kleren en deelden ze in vieren, voor iedere soldaat een deel. Ze namen ook de lijfrok die echter zonder naad was, aan één stuk geweven van bovenaf. Daarom zeiden ze tot elkaar:
- A 'Laten we die niet scheuren maar erom loten wie hem krijgt.'
- V Aldus moest de Schrift vervuld worden: zij verdeelden mijn kleren onder elkaar en dubbelden om mijn gewaad.
- V Terwijl de soldaten hiermee bezig waren stonden bij Jezus' kruis zijn moeder, de zuster van zijn moeder, Maria, de vrouw van Klopas, en Maria Magdalena. Toen Jezus zijn moeder zag en naast haar de leerling die Hij liefhad zei Hij tot zijn moeder:
- J 'Vrouw, zie daar uw zoon.'
- V Vervolgens zei Hij tot de leerling:
- J 'Zie daar uw moeder.'
- V En van dat ogenblik af nam de leerling haar bij zich in huis.
- V Hierna, wetend dat nu alles was volbracht zei Jezus, opdat de Schrift vervuld zou worden:
- J 'Ik heb dorst.'
- V Er stond daar een kruik vol zure wijn. Ze doopten er een spons in, staken die op een hysopstengel en brachten die aan zijn mond. Toen Jezus van de zure wijn genomen had, zei Hij:
- J 'Het is volbracht.'
- V Daarop boog Hij het hoofd en gaf de geest.
- Hier knielen allen gedurende enige tijd*
- V Aangezien het voorbereidingsdag was en de Joden niet wilden dat de lichamen op sabbat aan het kruis bleven – het was bovendien een grote sabbat – vroegen zij aan Pilatus verlof de benen van de gekruisigden te breken en hen weg te nemen. Daarom kwamen de soldaten en sloegen zowel bij de ene als bij de andere die met Hem was gekruisigd de benen stuk. Toen zij echter bij Jezus kwamen en zagen dat Hij reeds dood was sloegen zij Hem de benen niet stuk, maar een van de soldaten doorstak zijn zijde met een lans; terstond kwam er bloed en water uit.
- Die het gezien heeft getuigt hiervan; zijn getuigenis is waar en hij weet dat hij de waarheid zegt, opdat ook gij zoudt geloven. Dit is gebeurd opdat de Schrift zou vervuld worden: Van zijn gebeente zal niets worden verbrijzeld, terwijl nog een ander Schriftwoord zegt: Zij zullen opzien naar Hem die zij hebben doorstoken.

V Jozef van Arimatea, die een leerling was van Jezus maar in het geheim uit vrees voor de Joden, vroeg daarna aan Pilatus het lichaam van Jezus te mogen wegnemen. Toen Pilatus dit had toegestaan ging hij dus heen en nam het lichaam weg. Nikodémus, die Hem vroeger 's nachts bezocht had, kwam ook en bracht een mengsel van mirre en aloë mee, ongeveer honderd pond. Zij namen het lichaam van

Jezus en wikkelden het met de welriekende kruiden in zwachtels, zoals bij een Joodse begrafenis gebruikelijk is. Op de plaats waar Hij gekruisigd werd lag een tuin en in die tuin een nieuw graf waarin nog nooit iemand was neergelegd. Vanwege de voorbereidingsdag van de Joden en ook omdat het graf dichtbij was legden ze Jezus daarin neer.

Zo spreekt de Heer.

Wij danken God.

Homilie of overweging

Voorbede

Na elke intentie volgt een stilte of de acclamatie:

m. J. Vermulst

Heer, on-ze Heer, wij bid-den U, ver-hoor ons.

KRUISVERERING

Het tonen van het kruis

Dit kan op twee manieren gebeuren:

1. de priester (of diaken) begeeft zich met de assistenten naar de ingang van de kerk of kapel waar het kruis staat; de priester (of diaken) draagt het kruis op plechtige wijze naar het altaar; tijdens deze processie staat men driemaal stil; terwijl allen naar het kruis gekeerd staan, zingt de priester (of diaken) telkens een van de volgende teksten:
2. de diaken (of andere assistent) draagt het verholde kruis plechtig naar het altaar en reikt het over aan de priester; deze neemt de doek van het kruis af in drie fasen; telkens zingt men daarbij een van de volgende teksten waarop allen antwoorden en in stilte neerknielen:

1. Aanschouwt dit kostbaar kruis

t. en m. H. in 't Veld

Aanschouwt dit kostbaar kruis, waaraan de Redder heeft gehangen.

Allen:

Komt, la - ten wij aan - bid - den.

Komt, la - ten wij aan - bid - den.

The image shows two staves of musical notation in G major (one sharp). The first staff is a vocal line with lyrics 'Komt, la - ten wij aan - bid - den.' The second staff is a piano accompaniment line with the same lyrics. The melody is simple and hymn-like.

2. Ecce lignum Crucis

Ecce lignum Crucis, in quo salus mundi pependit.

Allen:

Ve - ni - te, ad - o - ré - mus.

The image shows a single staff of musical notation in G major. The notes are represented by small black squares, indicating a simplified or instrumental version of the hymn. The lyrics are 'Ve - ni - te, ad - o - ré - mus.'

Kruisverering

Priester, assistenten en alle aanwezigen komen naar voren om als het ware in processie langs het kruis te trekken en dit te vereren met bijvoorbeeld een kniebuiging. Ondertussen worden één of meer van de volgende gezangen gezongen:

1. Wij roemen in 't Kruis

m. Ign. de Sutter

Allen

Wij roe - men in 't Kruis van de Heer Je - zus Chris - tus.

In Hem is ons heil, ons le - ven en ver - rij - ze - nis

door wie wij ver - lost en be - vrijd _____ zijn.

Voorzang

God zij ge - na - dig en ze - ge - ne ons

The image shows four staves of musical notation in G major. The first three staves are for the 'Allen' part, and the fourth is for the 'Voorzang' part. The lyrics are: 'Wij roe - men in 't Kruis van de Heer Je - zus Chris - tus. In Hem is ons heil, ons le - ven en ver - rij - ze - nis door wie wij ver - lost en be - vrijd _____ zijn. God zij ge - na - dig en ze - ge - ne ons'.

Allen herhalen: Wij roemen in 't kruis

2. Vol eerbied, Christus

m. W. Dirriwachter

Vol eerbied, Christus, aanbidden wij uw kruis.
Hagios o Theos, eleison hymas (Sanctus Deus, miserere nobis).

Allen: Hei - li - ge God, ont - ferm U o - ver ons.

En wij zingen de lof van uw heilige verrijzenis.
Hagios ischyros, eleison hymas (Sanctus Fortis, miserere nobis).

Allen: Mach - ti - ge God, ont - ferm U o - ver ons.

Want zie, door het kruis kwam er vreugde in heel de schepping.
Hagios athanatos, eleison hymas (Sanctus Immortalis,
miserere nobis).

Allen: On - sterf - lij - ke God, ont - ferm U o - ver ons.

3. Mijn volk, wat heb 'k misdreven?

t. H. in 't Veld

(melodie: O Hoofd vol bloed en wonden)

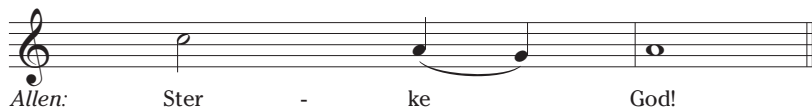
Allen: Mijn volk, wat heb 'k misdreven, waarin u kwaad gedaan?
Heb Ik niet heel mijn leven u allen wélgedaan?
Waarom dan Mij verraden, waarom miskent gij Mij?
Vergeldt gij zó mijn daden? Mijn volk, ach, antwoord Mij.

Koor: Ik heb u uit Egypte bevrijd,
maar gij hebt uw Verlosser een kruis bereid!

Solo: Hagios o Theos. – *koor:* Sanctus Deus.

Solo: Hagios ischuros. – koor: Sanctus fortis.

Solo: Hagios athanatos eleison. – koor: Sanctus immortalis miserere.

Veertig jaar heb Ik u geleid door de woestijn,
 en met manna heb Ik u gespijst.
 Ik heb u binnengeleid in een heerlijk land,
 maar gij hebt uw Verlosser een kruis bereid! – *Hagios, zie boven*

Wat had Ik voor u nog méér moeten doen,
 en heb Ik niet gedaan?
 Maar uw Verlosser hebt gij bitter gehoond,
 met een lans hebt gij mijn zijde doorboord! – *Hagios, zie boven*

Een koningsscepter schonk Ik u,
 maar gij hebt Mij met doornen gekroond!
 Ik heb u opgeheven tot grote macht,
 maar gij hebt Mij verheven aan een kruis!

Allen: Mijn volk, wat heb 'k misdreven, waarin u kwaad gedaan?
 Heb Ik niet heel mijn leven u allen wélgedaan?
 Waarom dan Mij verraden, waarom miskent gij Mij?
 Vergeldt gij zó mijn daden? Mijn volk, ach, antwoord Mij.

4. Beklag van God

m. B. Huijbers

Allen zingen of bidden samen een van de volgende refreinen:

ofwel

Allen (melodie: O Hoofd vol bloed en wonden):

Mijn volk, wat heb 'k misdreven, waarin u kwaad gedaan?
Heb Ik niet heel mijn leven u allen wélgedaan?
Waarom dan Mij verraden, waarom miskent gij Mij?
Vergeldt gij zó mijn daden? Mijn volk, ach, antwoord Mij.

5. Crucem tuam

Ant. Crucem tuam adoramus, Domine, et sanctam resurrectionem tuam laudamus et glorificamus: ecce enim propter lignum venit gaudium in universo mundo.

Ps. 66. Deus misereatur nostri, et benedicat nobis, illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri.

Wij aanbidden, Heer, uw kruis, en wij prijzen en verheerlijken uw verrijzenis. Want door dit hout kwam er vreugde over heel de wereld.

Moge God zich over ons ontfermen en ons zegenen. Moge zijn aangezicht over ons schijnen en moge Hij zich over ons ontfermen.

De antifoon Crucem wordt herhaald.

ofwel

Crucem tuam

m. J. Berthier (Taizé)

Cru - cem tu - am a - do - ra - mus Do - mi - ne,
re - sur - rec - ti - o - nem tu - am lau - da - mus Do - mi - ne.
Lau - da - mus et glo - ri - fi - ca - mus.
Re - sur - rec - ti - o - nem tu - am lau - da - mus Do - mi - ne.

6. Popule meus

voorzangers:

Popule meus, quid feci tibi? Aut in quo contristavi te? Responde mihi.

Quia eduxi te de terra Aegypti: parasti Crucem Salvatori tuo.

Mijn volk, wat heb Ik u misdaan? Of waarin u kwaad gedaan.
Antwoord Mij.

Ik heb u uit Egypte bevrijd, maar gij hebt uw Verlosser een kruis bereid.

1. Hagios o Theos.

2. Hagios ischyros.

Allen

San - ctus De - us.

Allen

San-ctus for - tis.

3. Hagios athanatos, eleison hymas.

Allen

San-ctus im-mor-tá-lis, mi-se - ré-re no - bis.

Quia eduxi te per desertum quadraginta annis, et manna cibavi te, et introduxi in terram satis optimam: parasti Crucem Salvatori tuo. - *Hagios...*

Veertig jaar heb Ik u geleid door de woestijn, en met manna heb Ik u gespijst. Ik heb u binnengeleid in een heerlijk land, maar gij hebt uw Verlosser een kruis bereid.

Quid ultra debui facere tibi, et non feci? Ego quidem plantavi te vineam meam speciosissimam: et tu facta es mihi nimis amara: aceto namque sitim meam potasti: et lancea perforasti latus Salvatori tuo. - *Hagios...*

Wat had Ik voor u nog méér moeten doen, en heb Ik niet gedaan? Ik heb u verzorgd als mijn mooiste wijnstok, maar gij hebt Mij bitter gehoond. Want met azijn hebt gij mijn dorst gelest en met een lans de zijde van uw Verlosser doorboord.

Men besluit de kruisverering met een huldelied aan het kruis.

HEILIGE COMMUNIE

Gebed des Heren

*De priester of diaken brengt in stilte het heilig Sacrament naar het altaar.
Na een inleiding zingen of zeggen allen samen:*

Onze Vader, die in de hemel zijt, uw naam worde geheiligd, uw rijk kome, uw wil geschiede, op aarde zoals in de hemel. Geef ons heden ons dagelijks brood en vergeef ons onze schulden, zoals ook wij vergeven aan onze schuldenaren en breng ons niet in beproeving maar verlos ons van het kwade.

Pater noster, qui es in caelis: sanctificetur nomen tuum; adveniat regnum tuum; fiat voluntas tua, sicut in caelo, et in terra. Panem nostrum cotidianum da nobis hodie; et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris; et ne nos inducas in tentationem; sed libera nos a malo.

Verlos ons, Heer...

Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in eeuwigheid.

Uitnodiging tot de communie

Zalig zij...

Heer, ik ben niet waardig, dat Gij tot mij komt, maar spréék en ik zal gezond worden.

Communiezang

Gebed na de communie

Gebed over het volk

Hierna gaan allen in stilte heen.

GEZANGEN

1. Psalm 130

t. Psalmen in Nederlands proza; m. J. Gelineau

Ik roep uit de diep-ten tot U, Heer! Want bij U, Heer, is er - bar - ming!

Uit de diepten, o Heer, roep ik tot U, Heer, hoor naar mijn stem.
Laat uw oor aandachtig luist'ren naar de stem van mijn smeken. – Refrein

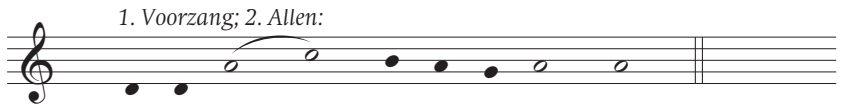
Als Gij de zonden gedenkt, o Heer, Heer, wie zal het bestaan?
Maar bij U is vergeving, opdat in vreze Gij gediend wordt. – Refrein

In vertrouwen verwacht ik den Heer, ik vertrouw op zijn woord.
Mijn ziel ziet uit naar den Heer. Meer dan wachters naar den morgen.
– Refrein

Want bij den Heer is erbarming. En de weelde der verlossing,
en Hij zal Israël verlossen van al zijne zonden. – Refrein

2. Christus is voor ons

m. Berne Media | liturgie

Refrain: Loof de Heer, — al - le gij vol - ken.

Christus is voor ons gehoorzaam geworden tot de dood, tot de dood
aan een kruis. Daarom heeft God Hem hoog verheven en Hem de Naam
verleend die boven alle namen is. – Refrein

3. In manus tuas, Pater

t. Lucas 23, 46; m. Taizé

In ma - nus tu - as, Pa - ter, com -
men - do spi - ri - tum me - um, in ma - nus tu - as,
Pa - ter, com - men - do spi - ri - tum me - um. In

Vader, in uw handen leg Ik mijn geest.

4. Christus heeft voor ons geleden

t. W. Barnard; m. Fr. Mehrrens

andere melodie: Uit uw hemel zonder grenzen

1. Chris - tus heeft voor ons ge - le - den als een
2. Die geen zon - de heeft be - dre - ven, uit wiens
3. Die wan - neer Hij werd ge - sla - gen, zelfs zijn
4. Door wiens strie - men gij ge - ne - zen, door wiens
5. Als eer - tijds ver - dool - de scha - pen thans den
6. Ja, de Heer zal u be - wa - ren, Hij de

1. beeld van ons be - staan, dat wij zo - ver
2. mond niet is ge - hoord e - nig on - ver -
3. mond niet o - pen - deed, die niet dreig - de
4. dood gij le - vend zijt, le - vend in recht -
5. Her - der toe - ge - wijd, die u in de
6. Her - der, Hij het Lam, die voor u ter

1. zou - den gaan in zijn voet - stap - pen te tre - den.
2. to - gen woord, maar de a - dem van het le - ven.
3. als Hij leed, maar het zwij - gend heeft ver - dra - gen.
4. vaar - dig - heid, taal en te - ken van Gods we - zen.
5. waar - heid weidt. Uw be - waar - der zal niet sla - pen.
6. aar - de kwam, die voor ons is op - ge - va - ren.

5. Wanneer wij leven

t. R. Silva; m. Mexico

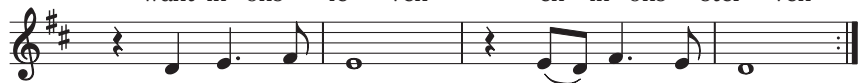
Wan-neer wij le - ven, le-ven wij voor God,

wan-neer wij ster - ven, ster-ven wij voor God

want in ons le - ven en in ons ster - ven

zijn wij van God, zijn wij van God.

6. O Hoofd, vol bloed en wonden

t. P. Gerhardt; m. H.L. Hassler, 1601 (bew.)

O Hoofd, vol bloed en wonden, met smaad gedekt en hoon.
O godd'lijk Hoofd omwonden met scherpe doornenkroon!
O Gij, die and're kronen en glorie waardig zijt:
ik wil mijn hart U tonen, dat met U medelijdt.

Mijn God, die zonder klagen het zwaarste hebt doorstaan:
al wat Gij hadt te dragen, wie heeft het U gedaan!
Wee mij, die voor de zonden het hoogste goed verliet!
O, om uw bloed en wonden, verstoot mij, zondaar, niet!

7. Wees voor mij een beschuttende rots

t. W. Barnard; m. W. Vogel

1. Wees voor mij een be - schut - ten - de rots, vas - te
2. Ga voor-aan, ga met mij bar - re - voets, veer - tig
3. Wees de rots die be - houdt en die laaft, on - aan -
4. Wees de rots van 't Al - ou - de Ver - bond, vas - te

1. bo - dem on - der mijn voe - ten, ster - ke wal waar de
2. jaar in he - te woes - tij - nen, waar ik hon - ge - ren
3. tast - baar, mild en mee - gaan - de, wees de gids die een
4. grond, be - we - ge - lijk le - ven, die mij rust en ver -

1. vij - and zal moe - ten zwich - ten, o wees voor mij
2. moet en ver - kwij - nen dor - stend, o wees voor mij
3. door - tocht mij baan - de, toe - komst, o wees voor mij
4. troos - ting kan ge - ven, Chris - tus, o wees voor mij

1. een be - schut - ten - de rots!
2. een ver - kwik - ken - de rots!
3. le - ven - ge - vend mijn rots.
4. geest en la - fe - nis: God!

8. De eerste uit de doden

t. J.W. Schulte-Nordholt; m. Ik wil mij gaan vertroosten

1. De eer-ste uit de do-den die sterft en eeu-wig leeft, die
2. De eer-ste uit de do-den die wa-ter maakt tot wijn, is

1. met een hand-vol bro-den zijn volk ver-za-digd heeft, die
2. on-der zijn ge-no-den een le-ven-de fon-tein, zo-

1. is het brood dat he-den voor ons ge-bro-ken wordt, die
2. als er staat ge-schre-ven: sprin-gen-de wijd en zijd, tot

1. is: de vrucht ver-tre-den, het kost-baar bloed ge-stort.
2. in het eeu-wig le-ven, een zee van za-lig-heid.

9. Beurtzang uit Psalm 22

t. H. Oosterhuis, e.a., Vijftig Psalmen; m. B. Huijbers

1. Voorzang 2. Allen *v. 2-3.5-9*
Refrein God, mijn God, waar-om hebt Gij mij ver-la-ten?

Mijn God, roep ik overdag en Gij zwijgt,
ik roep het 's nachts en Gij laat mij maar roepen. – *Refrein*

Onze vaders hadden vertrouwen in U,
vertrouwen, en Gij zijt hun redding geweest. – *Refrein*

Zij riepen om U en Gij waart hun uitkomst,
en nooit hebt Gij dat vertrouwen beschaamd. – *Refrein*

Ik ben geen mens meer, ik ben een worm,
gehoond door de mensen, veracht door de buurt. – *Refrein*

Ik ben bespottelijk in aller ogen,
iedereen lacht me hoofdschuddend uit: – *Refrein*

'hij zocht het bij God, laat die hem dan redden,
laat God hem bevrijden, die houdt toch van hem.' – *Refrein*

10. Lam Gods, dat zo onschuldig

t. J. van Leeuwen; m. H. Isaac

1. Lam Gods, dat zo on-schul-dig, zo ein-de-loos ge-dul-dig aan
2. Lam Gods, Gij wil-det ster-ven, uws Va-ders lief-de der-ven in
3. Lam Gods, nim-mer vol-pre-zen, leer ons de zon-de vre-zen, waar-

1. 't schand'lijk kruis-hout lijdt; 't is al voor on - ze zon - den, uw
2. ein - de - lo - ze pijn. Gij sloegt op ons uw o - gen in
3. voor Gij stierft aan't kruis. Wil Gij ons een - maal ge - ven het

1. pij-nen en uw won-den; Gij, Die de On-schuld zel-ve zijt.
2. godd'lijk me-de-do-gen en wil-det onz' Ver-los-ser zijn.
3. on-ver-gank'lijk le-ven bij U in 't he-mels Va-der-huis.

11. Gij zijt in glans verschenen

t. G. Smit; m. H. Strategier

Gij zijt in glans verschenen, verschenen voor altijd.
Hoe ook in dood verdwenen, ons straalt uw heerlijkheid.
Hoe bitter ook de pijnen door ons U aangedaan,
Gij blijft in glans verschijnen, ziet ons in glorie aan.

Uw marteling, uw lijden, in aller wereldnood,
uw kruisgang door de tijden, uw dagelijkse dood,
het straalt voor onze ogen, het glanst uit alle pijn,
aan haat en hoon ontogen, wilt Gij onz' glorie zijn.

Gij zijt in glans verschenen, verschenen voor altijd.
Gij wilt uw kruis ons lenen, als licht van eeuwigheid.
Geen ondergang kan dreigen, of heerlijk rijst uw beeld,
en doet ons mee ontstijgen in glans die alles heelt.

12. Redder van de wereld

m. De Hoge Berkt

Red-der van de we - reld, Red-der van de we - reld,

Red-der van de we - reld, be-vrijd ons. Gij die ons hebt ver-lost, Gij

die ons hebt ver-lost door uw kruis en ver - rij - ze-nis.

13 . O Crux, ave

t. naar 1 Petrus 2,21-24 / J.P. Lécot; m. P. Décha

(Gegroet, o Kruis, onze enige hoop!)

$\text{♩} = 66$ 1. Voorzang; 2. Allen:

Refrein: O — Crux, a - ve, spes u - ni - ca!

O — Crux, a - ve, spes u - ni - ca!

The musical notation is in G major, 2/4 time. It consists of two staves. The first staff has a treble clef and a common time signature. The melody is: G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), B4-A4 (beamed eighth notes), G4 (quarter), F#4 (quarter), E4 (quarter), D4 (quarter). The second staff is identical to the first.

Geslagen aan een kruis, stierf Jezus voor ons.
Hij is voorgegaan op die weg: l
aten wij zijn voetstappen volgen.

Die zonder zonden was onschuldig gedood,
opdat wij in Hem, het Lam Gods,
leven zouden vinden voor eeuwig.

14. Met de boom des levens

t. W. Barnard; m. Ign. de Sutter

Koor

1. Met de boomdes le - vens we - gend op zijn rug
2. La - ten wij dan bid - den in dit aard - se dal,
3. Want de aar - de vraagt ons om het zaad des doods,
4. La - ten wij God lo - ven, le - ven van het licht,
5. Want de aar - de jaagt ons naar de diep - te toe,
6. Met de boomdes le - vens, dood-zwaar op zijn rug

1. droeg de He - re Je - zus Go - de goe - de vrucht. *Refrein*
2. dat de lie - ve vre - de ons be - wa - ren zal. *Refrein*
3. maar de he - mel draagt ons op de a - dem Gods. *Refrein*
4. on - ze val te bo - ven in een e - ven - wicht. *Refrein*
5. maar de he - mel draagt ons, lief - de wordt niet moe. *Refrein*
6. droeg de He - re Je - zus Go - de goe - de vrucht. *Refrein*

Refrein:

Ky - ri - e e - lei - son wees met ons be - gaan;
doe ons weer ver - rij - zen uit de dood van - daan.

The musical notation is in G major, 2/2 time. It consists of three staves. The first staff has a treble clef and a 2/2 time signature. The melody is: G4 (half), A4 (half), B4 (half), C5 (half), B4-A4 (beamed eighth notes), G4 (half), F#4 (half), E4 (half), D4 (half). The second and third staves are identical to the first.

15. Uit angst en nood

t. J. Wit; m. Wittenberg 1524

1. Uit angst en nood stijgt mijn ge - bed.
 2. Ik hoop op God de Heer en wacht
 3. Hoop, Is - ra - el, op God de Heer

1. O Heer, wil naar mij ho - ren!
 2. het woord dat Hij zal spre - ken.
 3. die rijk is aan ge - na - de.

1. Wan - neer Gij op ons fa - len let,
 2. Al loopt het naar de mid - der - nacht,
 3. Want Hij ver - laat u nim - mer - meer,

1. zijn wij, o God, ver - lo - ren.
 2. ik volg zijn hei - lig te - ken.
 3. al kiest gij ook ten kwa - de.

1. Maar in uw ein - de - loos ge - duld
 2. Mijn hart is in de don - ker - heid
 3. Hij leidt u door de woes - te - nij

1. delgt Gij de men - se - lij - ke schuld
 2. een wach - ter die het licht ver - beidt,
 3. en maakt gans Is - ra - el eens vrij

1. en ze - gent die U vre - zen.
 2. een wach - ter op de mor - gen.
 3. van on - ge - rech - tig - he - den.

16. Jezus, om uw lijden groot

t. E. Bersier/J. Wit; m. Anoniem

1. Je - zus, om uw lij - den groot, om uw
2. Heer, om uw zacht - moe - dig - heid, vorst die
3. Om de zal - ving door een vrouw, vreug - de -
4. Om het brood, Heer, dat Gij breekt, om de
5. He - re, om uw bloe - dig zweet, als Ge'al -
6. Om het zwij - gen, het ge - duld, waar - mee
7. Om het woord van god' - lijk recht, dat Gij
8. Om de door - nen van uw kroon, om de
9. Om uw kruis, Heer, bid - den wij, om de
10. Heer, om uw vijf won - den rood, om uw

1. le - ven en uw dood die vol - bren - gen't recht van
2. op een e - zel rijdt en om Si - ons on - wil
3. o - lie, geur van rouw, te - ken van wat ko - men
4. be ker die Gij reikt, om de woor - den die Gij
5. leen de wijn - pers treedt, om de kelk vol bit - ter
6. Gij de wet ver - vult, als men vrucht - loos zoekt naar
7. tot uw rech - ters zegt, zelf hebt G'uw ge - ding be -
8. gees - ling en de hoon, roe - pen wij, o Men - sen -
9. speer - stoot in uw zij, ga aan on - ze schuld voor -
10. on - ver - dien - de dood, sme - ken wij in on - ze

1. God, Ky - ri - e e - lei - son.
2. schreit, Ky - ri - e e - lei - son.
3. zou, Ky - ri - e e - lei - son.
4. spreekt, Ky - ri - e e - lei - son.
5. leed, Ky - ri - e e - lei - son.
6. schuld, Ky - ri - e e - lei - son.
7. slecht, Ky - ri - e e - lei - son.
8. zoon, Ky - ri - e e - lei - son.
9. bij, Ky - ri - e e - lei - son.
10. nood, Ky - ri - e e - lei - son.

© Perikopen: Nationale Raad voor Liturgie, 's-Hertogenbosch, resp. Katholieke Bijbelstichting, Breda.

© Varia: Stichting Nationale Raad voor Liturgie, Zeist, 1979.

© Rechthebbenden van de liederen: zie Overzicht van de Gezangen, 2020-1.

Illustratie voorzijde: Rafaël, Christus aan het kruis, de Mond kruisiging(1502-1503, hoofdpaneel van een drieluik), en op pag. IV staat detail in een andere kleur. National Gallery, Londen.

Onze Vader: Klein missaal 74.

Redactie: Berne Media | liturgie (www.bernemedia.com).

Imprimatur et concordat cum editione approbata: Mgr. dr. G. de Korte, 's-Hertogenbosch, 3-12-2019.

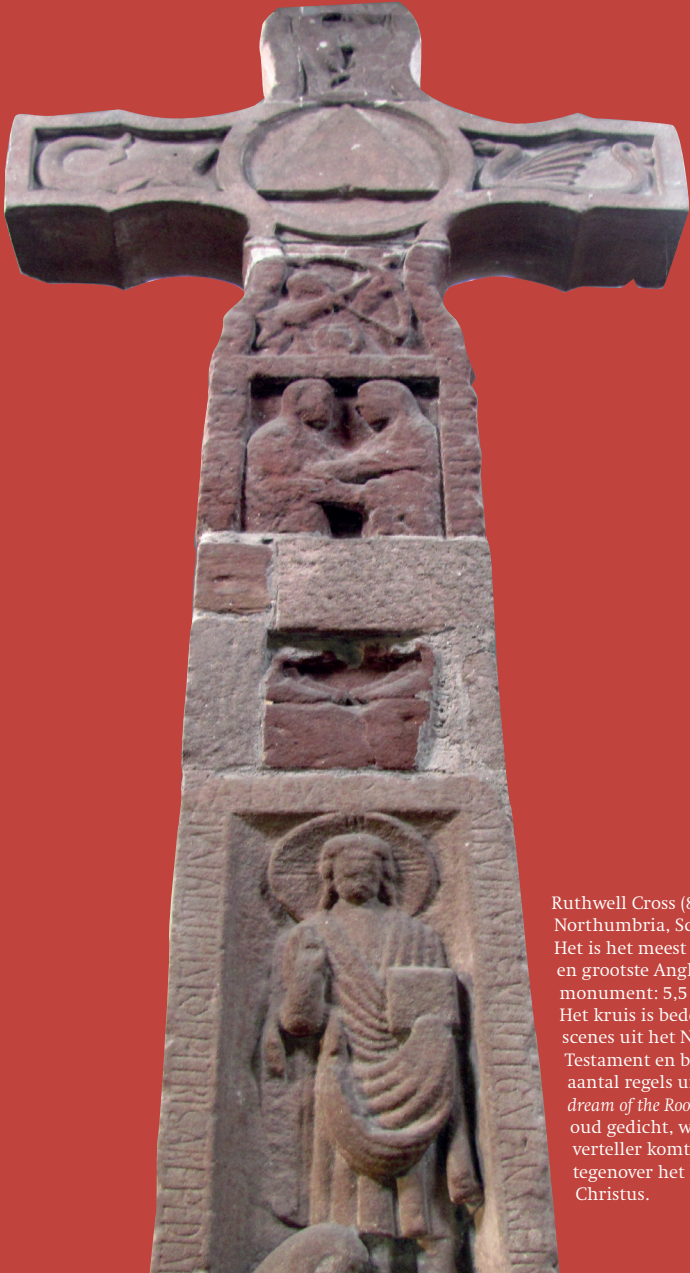
© Berne Media | uitgeverij abdij van berne | Heeswijk 2019.

ISSN: 1383-2018

Bezinning

Ruthwell Cross (8e eeuw)
Northumbria, Schotland.
Het is het meest bekende
en grootste Anglo-Saxische
monument: 5,5 m hoog.
Het kruis is bedekt met
scenes uit het Nieuwe
Testament en bevat een
aantal regels uit *The
dream of the Rood*, een heel
oud gedicht, waarin de
verteller komt te staan
tegenover het kruis van
Christus.

Matthias Grünewald, Maria, Johannes en Maria van Magdala bij het kruis.
Isenheimer altaar (1510-1515, detail),
Colmar, Frankrijk.

Vóór het graf

Er was ooit reeds een grot geweest, uitgegraven in een rots, en er waren doeken. Het pasgeboren kindje was er door zijn moeder in neergelegd.

Vanavond staan we opnieuw voor een rots en een grot, en een veel groter doek, een lijkwade, waarin het zelfde lichaam, nu volgroeid en pas overleden, gewikkeld wordt.

De dag was eindeloos en wreed geweest, maar nu is alles volbracht en afgelopen. Het gewoel kwam tot rust. Die hem uitjouwden en ter dood veroordeelden, hebben zich één na één teruggetrokken. Slechts die hem gevolgd waren, eerst van ver, en nu van dichtbij, onder het kruis, blijven nog over. Zij hebben het gewaagd het lijk bij Pilatus op te eisen, hebben het van het kruis afgenomen, en neergelegd op de schoot van zijn moeder, een allerlaatste keer zoals men doet met een klein kind, vooraleer het aan het graf toe te vertrouwen en de zware steen ervoor te wentelen.

Zij die hem verwierpen, en zij die hem onthaalden. De ganse dag verliep in spanning tussen die twee houdingen: verwerping en onthaal. Verwerping tot in de dood, en onthaal tot in de dood. Begeleid door haat, en begeleid door liefde. Een schertskoning, verloochend en onttroond: we hebben geen andere koning dan de Cesar. En koning van de glorie, hoog verheven boven de aarde om alle mensen onweerstaanbaar aan te trekken, toevertrouwd aan diezelfde moeder-aarde, in een gloednieuw joods gaf, dat alleen voor hem was.

André Louf, Mijn liefde is U genoeg. C-cyclus.

Uw kruis

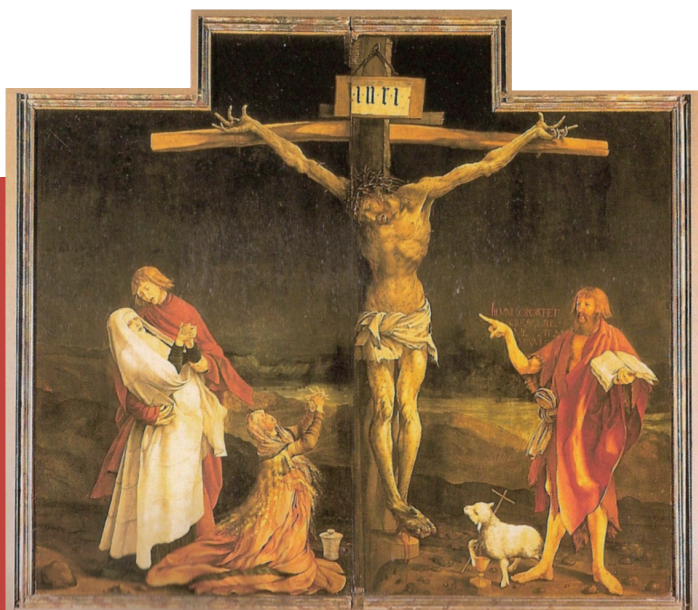
Met het teken van dit heilig kruis, Heer,
hebt Gij de aardbodem getekend,
waarop Gij de mensen naar alle windstreken
hebt doen uitgaan.

Uw kruis is als een schild en als een zuil,
met grote kracht op deze aarde geplaatst.

Uw kruis is als een toren en als een hoge muur;
het moge uw schepping bewaren
voor alle listen van de duivel.

Uw kruis is een bron van genade
voor allen die er hun toevlucht zoeken;
bevrijd hen en red hen van de boze en zijn macht.

uit de Syrische liturgie

Matthias Grünewald, Isenheimer altaar (1510-1515, detail),
Colmar, Frankrijk.

Matthias Grünewald, Johannes de Doper met het lam.
Isenheimer altaar (1510-1515, detail), Colmar, Frankrijk.

Stilte

Zodra Hij mijn naam uitspreekt,
is mijn stilte de stilte van het eeuwige leven,
en weet ik dat ik besta,
omdat mijn hart zich heeft geopend voor mijn Vader
in de weerklank van de eeuwige jaren.
Mijn leven is luisteren.
Zijn leven is spreken.
Mijn redding is te horen en te antwoorden.
Daarom moet mijn leven stilte zijn.
Mijn stilte is dus mijn redding.

Thomas Merton, We zijn al één. Woorden voor elke dag van het jaar.

Cima da Conegliano, De gestorven Christus met de Madonna, Nicodemus, Johannes en de andere Maria's (1503). Gallerie dell'Accademia, Venetië.

Aan de jongeren

Jongeren, door de Heer bemint, jullie zijn Hem zoveel waard dat jullie verlost zijn door het kostbaar bloed van Christus!

Bemide jongeren: jullie zijn onbetaalbaar! Jullie worden niet bij opbod verkocht! Alsjeblieft, laat je niet verkopen, laat je niet verlokken, laat je niet slaaf worden van een ideologische kolonisatie die ideeën in jullie hoofd proppen en, tenslotte, jullie tot slaaf maken, afhankelijk, 'loossers'. Jullie zijn onbetaalbaar: dat moeten jullie constant herhalen: ik kan niet bij opbod verkocht worden, ik ben onbetaalbaar. Ik ben vrij, ik ben vrij! Omarm deze vrijheid, Jezus biedt jullie die aan.

Kijk naar de breed uitgestrekte armen van Christus, laat je verlossen, steeds maar weer opnieuw. En als je komt om je zonden te belijden, geloof stevig in de barmhartigheid die jou vrijmaakt van je fouten. Aanschouw het vergoten bloed met zoveel liefde vergoten en laat je er door zuiveren. Je kunt zo opnieuw geboren worden.

Paus Franciscus, Hij leeft, de Christus!

Aan de jongeren en aan hele het volk van God, nrs.122-123

Vergeven

Als het me eens zou overkomen – het zou vandaag kunnen zijn – slachtoffer te worden van het terrorisme dat zich nu tot alle in Algerije woonachtige vreemdelingen schijnt te willen uitbreiden, zou ik graag zien dat mijn communautiteit, mijn Kerk en mijn familie zich herinneren dat ik mijn leven heb gegeven voor God en voor dit land.

Laten ze aanvaarden dat de enige Heer van alle leven aan dit gewelddadig vertrek niet vreemd kan zijn. Laten ze voor me bidden, want hoe zou ik zo'n offer waardig kunnen worden bevonden? Ik hoop dat ze deze dood kunnen zien in verband met die van zoveel anderen die even gewelddadig zijn maar anoniem blijven en waaraan men onverschillig voorbijgaat. Mijn leven is niet meer waard dan dat van een ander, maar ook niet minder. Het heeft in ieder geval niet de onschuld van een kind. Ik heb lang genoeg geleefd om me schuldig te weten aan het kwaad dat in de wereld helaas lijkt te overheersen, zelfs aan dat kwaad dat me blindelings zou treffen. Ik zou graag, als het uur gekomen is, het heldere ogenblik hebben om vergeving te vragen aan God en aan de mensen die mijn broeders zijn en om tegelijk van harte te vergeven aan wie mij zou hebben geraakt.

Het geestelijk testament van Christian de Chergé (prior van Thiberine), in: Yves Bériault, Alleen liefde heeft toekomst. De getuigenissen van Etty Hilesun en Christian de Chergé